

Samtaleemne nr. 1

Elevinddragelse og medbestemmelse

Det står på side 1 i lærerhåndbogen, at elevinddragelse og medbestemmelse gavner motivation og engagement, som er forudsætninger for læring og trivsel hos eleverne. Men hvor meget kan man sætte undervisningen fri i en skolehave?

- 1) Læs beskrivelsen af de 2 scenarier for en undervisningsgang i skolehaven.**
 - 2) Diskutér fordele og ulemper ved de 2 scenarier. Hvilke dele af skolehaven er gode at lægge op til eleverne, og hvilke dele har I dårlig erfaring med at lægge op til dem?**
- ☞ **Skriv på svararket stikord til fordele og ulemper ved de 2 scenarier. Skriv aldersgruppe i parentes, hvis det er relevant.**

En dag i skolehaven – scenarie nr.1

Kl.8.50	Ankomst: 4.a og 4.b ankommer til skolehaven med deres lærere. De lægger deres tasker, og sætter sig ned og spiser en lille bid mad, imens lærere og haveformidler gennemgår vigtige punkter for dagen.
Kl.9.00	Morgensamling: Klasserne samles i en stor rundkreds, og haveformidleren gennemgår dagens program. Læreren slutter af med at fortælle, hvem der er dagens haveleder, køkkenchef og assistent i hver af de 4 grupper (5-7 elever i hver gruppe), som klasserne er inddelt i hver især.
Kl.9.15	Havearbejde: Alle eleverne samles og får gennemgået og demonstreret deres opgaver. De skal høste radiser og spinat og krydderurter, og de skal så de sidste frø efter haveplanen, som er fastlagt af haveformidleren. Havelederen i hver gruppe har ansvar for at gruppen, når deres opgaver og får ryddet op efter sig.
Kl.10.15	Pause
Kl.10.30	Madlavning: Eleverne samles i udekøkkenet til en gennemgang af opgaverne. Køkkenchefen og assistenten fra hver gruppe skal først finde køkkenredskaber frem ud fra en liste de får udleveret. Resten af gruppen skal imens tænde bål med instruktion fra haveformidleren, og bagefter skal de vaske og skære de høstede grøntsager. Derefter skal hele gruppen sammen lave pandebrød og urtedressing ud fra udleverede opskrifter. Spisning foregår fælles, når alle grupper har lavet mad og vasket op.
Kl.12.00	Frokostpause
Kl.12.25	Oprydning: Halvdelen af grupperne vasker de sidste tallerkener mm. op efter spisningen, og den anden halvdel af grupperne sørger for at slukke alle bål og rydde op på alle borde. Næste gang bytter de roller.
Kl.13.00	Farvel og tak for i dag.

En dag i skolehaven – scenarie nr. 2

Kl.8.50	Ankomst: 4.a og 4.b ankommer til skolehaven med deres lærere. De lægger deres tasker, og sætter sig ned og spiser en lille bid mad, imens lærere og haveformidler gennemgår vigtige punkter for dagen.
Kl.9.00	Morgensamling: Klasserne samles i en stor rundkreds, og haveformidleren gennemgår dagens program. De slutter af med, at eleverne skal finde hinanden i de 8 grupper de er inddelt i.
Kl.9.15	Havearbejde: Alle eleverne samles og får gennemgået deres opgaver. De skal høste de grøntsager der er modne til høst, og de skal så de sidste frø ud fra den haveplan, som de selv har lavet på skolen, inden de kom i skolehaven første gang. De skal også sørge for at rydde op til sidst.
Kl.10.15	Pause
Kl.10.30	Madlavning: Eleverne samles i udekøkkenet til en gennemgang af opgaverne. Hver gruppe skal lave pandebrød, urtedressing og skylle og skære de høstede grøntsager. De skal selv hente de køkkenredskaber de mener de skal bruge, og de får en opskrift på pandebrød, men skal selv finde krydderurter og lave en urtedressing ud fra en udleveret kop med yoghurt. 2 personer fra gruppen skal tænde og passe bålkomfuret. De kan spørge om hjælp, hvis de har brug for det. Spisning foregår fælles, når alle grupper har lavet mad og vasket op undervejs.
Kl.12.00	Frokostpause
Kl.12.25	Oprydning: Alle voksne og børn hjælper til med at vaske de sidste tallerkener mm. op efter spisningen og slukke alle bål og rydde op på alle borde.
Kl.13.00	Farvel og tak for i dag.

SVARARK: RUNDE 2

(EMNE 1)

SCENARIO 1:

FORDÆ: - + tvivl

- nemt at gå til
- rollefordeling

SCENARIO 2:

- Eksperimenterende og prøve sig frem

OLEMPER: - møder ikke eleverne i deres interesser

- manglende deltagelse? fra nogle?

⇒ hvad passer den enkelte klasse

→ handler om kultur

Samtaleemne nr. 2

Rummelighed og vildskab

Hvordan kan vi undgå skældud og samtidig give plads til børnenes energi og opfindsomhed? Rammesætning er vigtigt for at undgå situationer med skældud, det skal være klart for børnene, hvad de må og ikke må. Men et uderum fuld af regler og forbud er ikke gavnligt for at rumme og motivere børns udadvendte og skabende energi.

1) Diskuter hvad der er en god ramme for rummelighed i følgende tilfælde:

- A. Børnene kører hinanden rundt i trillebør med fart på.
- B. Børnene lader vandet løbe fra vandhanen i haven og graver render og lave dæmninger.
- C. Børnene bruger stænglerne fra jordskokker, solsikker og majs til at slås med.
- D. Børnene dekorerer stenene i haven med tusser.
- E. Børnene spørger om lov til at bruge snor, tæpper, gamle brædder mm. til at bygge huler i krat og skov.
- F. Børnene forelsker sig i deres egen kæmpe squash eller rødbede og kan ikke bære at skulle dele den op, for at lave mad af den – eller lægge grøntsagen på dele-høst bordet.
- G. Børnene finder på at stege kartoffelchips lige inden opvasken skal i gang og er helt oppe at køre over, så genialt godt deres kartofler smager og vil blive ved.
- H. Under lugning og pasning af egne haver, finder børnene på at lave en ny have i den gamle kompostbunke med bl.a. kartofler fra sidste år.
- I. Børnene spørger om de må slå græs med le eller græsslåmaskine.
- J. Børnene leger vandkamp med vandkander og drikkedunke.

☞ Skriv på svararket, om det giver mening at sige ja til de forskellige scenarier, og skriv stikord til hvilke betingelser der eventuelt måtte være.

Bonusspørgsmål (hvis I har ekstra tid):

Giv eksempler på, hvor I har sagt ja til børnene, og er blevet positivt overrasket.

SVARARK : RUNDE 1.

2

- vøutskab : rids op at haven er vores vøutskaf
 - hvor er der fri leg?
- relation til læreren
- spørg os selv hvad er målet for dagen
- rummelighed
vildskab

SVARARK : RUNDE 2

vi 2 eme

- A. Kommer an på konteksten (tidsprogram og antal børn)
Har en regel for at i undervisning arbejder vi, så kan man lege i frikvarteret.
- B. Man kan give overskudslosten til lærerne, og bede dem om at fordele grøntsagerne ligeligt.
- Man kan give overskudslosten samlet til brug på skolen, så der ikke er nogen der får noget med til dem selv kun. Tale fællesstøttet op gennem i løbet af forløbet.

Samtaleemne nr. 3

Køkkenhave under klimaforandringer

Der har de seneste år været tørke om foråret og sommeren, og nedbøren kan falde som kraftige regnskyl, hvilket gør det svært at dyrke planter - især grøntsager. Det ekstreme vejr er en del af de klimaforandringer jorden gennemgår, og de stopper sandsynligvis ikke lige foreløbig. Derfor er vi i skolehaverne, ligesom i landbruget, nødt til at se på vores dyrkningspraksis og tilpasse os de ændrede forhold. Hvis vi kan gøre noget andet end at vande uendeligt meget med dyrt vandværksvand, så vil det ikke kun gavne vores budgetter, men også vise børnene, at der er håb for fremtiden.

- 1) Hvad har I gjort hver især, for at få dyrkningen af grønt og frugt til at lykkes i jeres skolehave i det tørre forår og forsommer?**
- 2) Læs anbefalingerne til at håndtere tørke i haven. Diskuter hvordan de kunne implementeres i en skolehave.**

☞ **Skriv på svararket, hvilke konkrete tiltag I har gjort eller som I vil anbefale at gøre, for at få skolehaven til at gro under tørke.**

Bonussspørgsmål (hvis I har ekstra tid):

Oplever I problemer med kraftig regn og vandlidende haver? I så fald, diskuter gode bud på, hvad der kan gøres for at forebygge skader på haven.

Anbefalinger til den tørkeramte haveejer

Frit gengivet fra Haveselskabets hjemmeside www.haveselskabet.dk

1) Lav jorrdække mellem de voksende planter

Jorrdække skal mindske fordampningen fra jorden. Det kan være i form af ikke levende ting som fx græsafklip, hækafklip, halm og kompost. Det kan også være i form af levende planter som fx kløver eller honningurt.

2) Minimer vandforbrug og vandspild

Vand morgen eller aften, hvor temperaturen er lav. Fordampningen af vand kan være op til 50% ved vanding kl.12 på en varm og tør sommerdag.

Det er vigtigere med en grundvanding en gang om ugen (30 l/m²), hvor du vander godt igennem, så vandet kommer i dybden, fremfor at vande lidt hver eller hver anden dag. Vander du lidt men ofte, trænger vandet ikke ned til rødderne, men når kun de øverste jordlag eller fordamper.

Brug regnvand* og andet spildevand uden sæbe i for at spare på drikkevandet.

3) Skift ud i plantevalget

De fleste grøntsager er vandkrævende, så det kan betale sig at undersøge om frøfirmaerne har lavet varianter, som er særligt tørketolerante. Afgrøder med dybe rødder (kål, gulerod, bede) klarer sig bedre under tørkeperioder end afgrøder med overfladiske rødder (løg, porre, ærter, kartofler, salat). Dette gælder dog kun, når de er helt udvoksede. Nogle afgrøder såsom rodfrugter kan gå i stå under tørkeperioder, men tager revanche, når regnen vender tilbage senere på sommeren.

4) Skab skygge

Overvej, om der er steder nær køkkenhaven, hvor der kan plantes træer eller buske, som skaber skygge og mindre fordampning af vand fra jorden. Det behøver ikke være dyb skygge fra tæt bevoksning. Flimreskygge fra tynde grene er også fint. Dog forbruger træer og buske også selv vand fra jorden, så afstanden til grøntsagerne skal ikke være for tæt.

*Se note på bagsiden

Genanvendt regnvand kan indeholde forurening

Regnvand, som falder på taget, kan genbruges til køkkenhavens vanding. Afledningsvand fra veje og parkeringspladser kan ikke genbruges, da det kan være forurenet. Man skal være forsigtig, hvis der vandes med regnvand fra tagarealer, da det kan indeholde mikroorganismer, som stammer fra fugleklatter og lignende på taget. Derfor bør man kun overbruse regnvand direkte på planter, so m skal koges, før de spises. Tomater, agurker, jordbær, salat og andre bladgrøntsager, der spises rå, bør kun vandes ved rødderne. I disse situationer bør man ikke bruge regnvand:

- K. Hvis hele taget er lavet af zink eller kobber, da det kan udgøre et miljøproblem.
- L. Hvis eternittaget er fra før 1988, da der kan være asbest i tagpladerne.
- M. Hvis der lige er lagt et nyt tagpaptag, da taget det første år afgiver forurenende stoffer til vandet.
- N. Hvis du har fået højtryksrenset og malet et eternittag, da tagmaling kan indeholde algedræbende kemikalier.

Tagrender og nedløbsrør af zink eller kobber kan give vandet et indhold af små mængder sundhedsskadelige stoffer, men ikke nok til, at der er nogen risiko forbundet med at bruge vandet i køkkenhaven.

Blyinddækninger omkring tagvinduer, skorstene mv. på ældre tage kan også afgive små mængder bly, men også her er mængderne så små, at regnvandet kan bruges. Tage lavet efter 2002 har ingen blyinddækninger.

(kilde: Fødevarestyrelsens hjemmeside)

SVARARK : RUNDE 1

3

Skab skygge og hold fugten
i jorden vha. planter og træer mv.

De 3 søstre

- Plante høje og lave afgrøder
sammen \Rightarrow jorddække

Vandopsamling på en smal måde

SVARARK : RUNDE 2

3

- Plant tæt
- Plant i lag
- Drypvanding
- Komme færdig i jorden - det
holder på vandet.
- Regnvandsopsamling

SVARARK: RUNDE 2

③

- 1) Vi har prioriteret at vandre Meget
- 2) Gode ideer - som vi også snakker videre om i vinterseason.